

STORTINGET

Representantforslag 14 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kathy Lie og Marian Hussein

Dokument 8:14 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kathy Lie og Marian Hussein om bedre oppfølging av unge innsatte i fengsel

Til Stortinget

Bakgrunn

Fengsel som en straffereaksjon for barn bør i utgangspunktet ikke forekomme. FNs barnekonvensjon sier at fengsling av barn bare skal benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Det er fare for store skadevirkninger når det gjelder isolasjon av barn.

VG har i en rekke artikler om Jonatan-saken belyst hvordan barn og unge innsatte kan oppleve det å sone i fengsel. Dette har aktualisert en debatt rundt straffeformer for barn, og særlig overgangen mellom å sone i en ungdomsenhet og fengsel for voksne. Barneombudet har tidligere påpekt at det er en gruppe ungdom i Norge som er dømt for svært alvorlige straffbare handlinger, som påbegynner soningen når de er mindreårige, men overføres til fengsler for voksne når de fyller 18 år. Det har vist seg at denne overgangen kan være svært vanskelig. Forskning fra Kriminalomsorgens høgskole og utdanningscenter (KRUS) underbygger dette og peker på at for flere av barna kan soning i et tradisjonelt fengsel etter tida i en ungdomsenhet bli en svært traumatisk opplevelse. Dette kommer i tillegg til at det å få en fengselsstraff i seg selv er en skjellsettende og svært krevende situasjon for barn. For noen få barn, som Jonatan, er straffen også tidsubestemt, ved at man dømmes til for-

varing. FNs barnekomité har anbefalt at Norge slutter med forvaring av barn, og det er behov for å se på dagens praksis.

Det er grundig bevist at unge ved store langtidsinstitusjoner opplever svakere resultater i skolen, avhengighet av trygdeytelser og høyere risiko for hjemløshet, fengsling, uønsket graviditet, tidlig foreldreskap, stoffmisbruk, selvskading og selvmord (Fransson, Hammerlin og Skotte, KRUS, 2019 s. 38). Kriminalomsorgens fagstrategi for unge domfelte og innsatte peker videre på at man i dag har kunnskap om de kognitive og utviklingsmessige forutsetningene som gjelder unge i alderen 18–24 år. Denne kunnskapen forteller at unge voksne som gjennomfører straff, har behov for en forsterket oppfølging. De unge er en sårbar gruppe med sammensatte utfordringer; mange har utført til dels alvorlig kriminalitet, men ikke sjelden har de unge også selv vært utsatt for vold og overgrep, de kan slite med traumer og rusproblematikk, ofte som følge av omsorgs- eller annen svikt i barndommen. Straffegjennomføring i ung alder vil påvirke deres videre livsvei. Fagstrategien legger derfor opp til å bruke ungdomsteam i fengslene for å sikre mer oppfølging av unge domfelte.

Forslagsstillerne mener imidlertid at dette ikke er tilstrekkelig, og at kriminalomsorgen må sikres bedre verktøy for å sikre en bedre og mer gradvis tilbakeføring til samfunnet for de unge dette gjelder. Det finnes i dag ikke et sømløst system som sikrer en overgang mellom ungdomsenheter og voksenfengsel. Utredninger som har sett på samordningen mellom sektorer for unge som er eller står i fare for å komme i konflikt med loven, mener at aldersgrensen ved 18 år i kriminalomsorgen er i utakt med andre sektorer: Barnevernet har ettervern til 23 år, og opplæringsloven gjelder til 25 år. Også internasjonalt lovverk anbefaler at unge innsatte opptil 21 år

får spesielt tilrettelagte regler. Dette gjelder ikke bare soningsforholdene, men også hvordan ungdom behandles ellers i systemet (Røde Kors, 2021).

Forslagsstillerne viser til FNs barnekomités klare anbefaling i generell kommentar nr. 24 om å la ungdom fullføre påbegynte program ved ungdomsenheter eller andre tilpassede tilbud. Dette innebærer at det er viktig å legge til rette for at skolegang, helsehjelp og annen støtte som ungdommene, får av det tverretatlige teamet i ungdomsfengslene bør videreføres i en tilpasset form også etter fylte 18 år. Dette vil være i samsvar med prinsippet i straffegjennomføringsloven § 3 fjerde ledd om gradvis tilbakeføring, samt FNs minstestandarder for håndtering av ungdomskriminelle, jf. Beijing-reglene § 3 om at

«Efforts shall also be made to extend the principles embodied in the Rules to young adult offenders.»

Forslagsstillerne mener det derfor bør utredes en opprettelse av egne overgangsinstitusjoner eller lignende, som bedre kan ivareta unge innsatte mellom 18 og 24 år. Unge voksne har stor kapasitet til læring og potensial for positiv utvikling, og disse ressursene må utnyttes best mulig under straffegjennomføringen. Ungdom som har påbegynt en god utvikling i ungdomsenhetene,

må få mulighet til å fortsette denne i eventuell videre soning.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sikre at fengsling i ungdomsenhetene bare skjer i ekstraordinære tilfeller og som en siste utvei.
2. Stortinget ber regjeringen utrede etablering av egne overgangsinstitusjoner eller -avdelinger mellom ungdomsenheter og voksenfengsler for unge innsatte mellom 18 og 24 år, som sikrer et mer helhetlig og tverrfaglig oppfølgings- og behandlingsspor.
3. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å imøtekomme anbefalingen fra FNs barnekomité om å slutte med forvaring av barn.
4. Stortinget ber regjeringen utrede hele straffereaksjonsstigen for mindreårige og unge innsatte opptil 24 år, der særlig barn og unges egne erfaringer med de ulike reaksjonene inngår.

6. oktober 2022

Andreas Sjalg Unneland

Kathy Lie

Marian Hussein